

Monumentnummer*: 531365

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 18 januari 2013
Kadaster deel/nr 82724/186

Woonplaats* Naarden
Gemeente* Gooise meren
Provincie* Noord-Holland

Locatiennaam Naarden
Locatieomschrijving Werken aan de Karnemelksloot

Kadastrale gemeente* Naarden
Sectie* D
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 952

Omschrijving**

Cluster 9. Oostbatterij met aanleg.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

OOSTBATTERIJ MET AANLEG (voormalig lunet) als verdediging van de damsluis in de Karnemelksloot ten zuidwesten van de Vesting Naarden. Naarden ligt op de hoge gronden tussen het Naardermeer en de Zuiderzee, die een acces vormden tot Amsterdam en was één van de belangrijkste vestingsteden van de Oude Hollandse Waterlinie. De waterlinie was primair gebaseerd op inundatie van laag gelegen gronden om zo de vijand de doorgang te beletten. Naarden lag echter op de hoge uitlopers van het Gooi, waardoor de inundaties werden bemoeilijkt. Besloten werd de hoge gronden af te graven. De Werken aan de Karnemelksloot zijn een onderdeel van de pogingen om water rond te vesting Naarden te kunnen vasthouden. In 1787 werd een damsluis aangelegd in de Karnemelksloot. Ter bescherming van de damsluis kwamen, eveneens in 1787, twee kleine, omgrachte, aarden lunetten tot stand aan weerszijden van de Karnemelksloot. Behalve voor de verdediging van de sluis dienden zij ook om de vijand te beletten Naarden langs de zuidzijde te passeren. De lunetten zijn in de Franse Tijd gesloopt, maar ten tijde van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, rond 1873-1875, vergroot tot batterijen en in de wallen van bomvrije gebouwen voorzien. Ook de fortwachterswoning, geadresseerd Naardermeer 7, moet uit deze

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

tijd dateren. Deze fortificaties van de Nieuwe Hollandse Waterlinie bleken al snel na de aanleg verouderd. Als gevolg van verbeteringen van het geschut kon van steeds grotere afstand effectief doel worden geraakt. Aan de oost- en zuidzijde van Naarden kwam in de mobilisatieperiode 1914-1919 daarom een verdedigingslinie van enige kilometers lengte tot stand, waarvan rond de Karnemelksloot diverse werken resteren. De schuilplaatsen met munitiemagazijnen op de batterijen werden in deze periode gesloopt. In 1939-1940 kwam een tankversperring op de dijk tot stand. De werken zijn sinds 1929 eigendom van de gemeente Naarden. Momenteel zijn ze in gebruik bij scoutinggroepen. De damsluis is gerestaureerd. Aan de noordzijde bevonden zich in oorsprong twee uit 1873 daterende bruggen, maar deze zijn verdwenen.

Omschrijving

OOSTBATTERIJ MET AANLEG (voormalig lunet) als verdediging van de damsluis in de Karnemelksloot nabij de Vesting Naarden. Eén van een tweetal in oorsprong uit 1787, maar in 1815 grotendeels gesloopte en in 1873-1875 in het kader van de Nieuwe Hollandse Waterlinie tot BATTERIJEN vergrote lunetten. Aanvankelijk waren het kleine, in de keel open verdedigingswerken met twee facen en aan weerszijden korte flanken, het geheel voorzien van opstelplaatsen voor geschut; later zijn de lunetten vergroot en voorzien van enkele bomvrije gebouwen. De AANLEG bestaat sinds die tijd uit een polygoon (onregelmatig zeskantig), omgracht aardwerk ten oosten van de damsluis in de Karnemelksloot. De (natte) gracht is aan de zuidkant (frontzijde) breder dan aan de andere zijden. De oorspronkelijke aarden borstwering van 7.00 meter breed en aan de frontzijde 5.00 meter hoog, is grotendeels bewaard gebleven. De aardwerken van de bomvrije gebouwen steken boven deze borstwering uit.

Waardering

De OOSTBATTERIJ MET AANLEG (voormalig lunet) uit 1787 en 1873-1875 is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw)

Het onderdeel is een voorbeeld van een aarden aanleg (batterij, eerder lunet) met aardwerken en gracht uit 1787 en 1873-1875.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en vanwege de defensieve functie ten opzichte van accessen.

* Het onderdeel is vrij zeldzaam door de combinatie van twee ter weerszijden van de damsluis gelegen batterijen, die in oorsprong uit de Oude Hollandse Waterlinie dateren, maar binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn opgenomen en gemoderniseerd.

* Het onderdeel is tamelijk gaaf bewaard omdat de omgrachte batterij (lunet) nog grotendeels aanwezig en herkenbaar is, inclusief een deel van de aardwerken en gebouwen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Omwalling

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument